

gent per a eines i persones que tallen; entre altres 'el qui tallava la canya de sucre' val. S. XVI (DAg., § 4); 'el qui talla els arbres del bosc' (alzines etc.), «encarregat també d'esbrancar, trossejar, fer els pelats i el torrat, xerracar-los a les mides ---» (CostManc. I, § 650); 'peça de fusta de la premsa per comprimir la brisa del most ---' (DAg., § 1). 'Tallador de carn', veg. supra.

Format amb el sufix instrumental *-dor*, ll. -TÖRIUM. L'acc. més notable és la que designà una mena de plata (més aviat que la peça de fusta damunt la qual es talla la carn, acc. també existent), però la quasi totalitat de les cites antigues que en dóna DAg., no sols al § 3, també les del § 2, encara que sovint fossin de fusta (i s'usessin també per tallar-hi el menjar etc.), els mostren usats per servir o menjar a taula [1271]. «Taques d'argent, escudelles, talladors e tota altra obra d'argent», pagaven, si el corredor els portava per Bna., «2 drs. per marc de cost» (EntreDL I, 157.78); «escudelles e anaps e vernigatz e tayladores», 1284 (Reva de Perp., RLR IV); «lo Cardenal --- cogità --- com Déus fos adorat ---; en axí --- en dreuera de gran re d'argenter e de revenedors, qui tenien en lurs obradors gran re de copes, bacins, picxers, talladors, scudelles d'aur e d'argent e --- manà --- que totes aquelles copes e aquelles joyes scampassen e gitassen en la carrera»; «scorxà e --- aportà en un tallador la volp ---», Lluïl (Blanq., NCL. II, 193.8; I, 270.10); «it. quinque lantes --- maçasses --- tayladores ---» a. 1331 (Capmany, Mem. Ci. Bna. II, 412).

Simple plat: «menjaven lo peix en un tallador» procés bordell de Lleida, a. 1394 (DAg., § 2); «com --- a Mahomet --- li donassen a menjar --- anyell --- cuyt entuxejat ab verí, l'anyell stant cuyt en lo tallador, li dix --- no menges de mes carns, car verí hi ha», Eixi. 35 menis (1.ª Crest., § 102); «una lamprea, molt ben aparellada --- pres-la, ab lo tallador e --- puja-se'n als cels», Eiximplis (Ag., § 3, p. 7).

Eren sovint estris de gran luxe, com ja hem vist (Lluïl etc.), de metall el més sovint d'argent: la reial donzella sacrificant les seves mans per salvar la virtut les «féu metre --- en un bel taylador d'argent, e féu-les cobrir ab una bella tova yola de seda», Filla R. Hongria (NCL. XLVIII, 35). No sempre usat per menjar, sinó també per a altres obres sense descartar-ne de nefastes: «fetilleries dyabolics: açò són adevins e adevines, sortillers e sortilleres, qui ab versos del Psaltiri, o ab tallador etc.», StVicentF (Serm. I, 21); cita que hauria estat útil d'afegir a FETILLER). Però també podien ser de material barat, com fusta «trobaren-lo prop del foc, sient en un banc, sopant e menjant en un talador de fust» princ. S. XV (Breviloqui de J. de Galles, NCL., 98); «tallador o plats de fust per a tallar», JnEsteve, 1472 (LiEleg.). O bé de terrissa o pisa: «lo havien vist menjar en scudeles e talladors de terre», Breviloqui (p. 100); el tallador era un dels tipus de plat que fabricaven antigament els ceramistes val. de Manises (Almeia, Vocab., BSCC, 421).

Avui, si estic prou informat, el mot és mort pertot en català en el sentit de 'plat(a)': per més que els DAg.

i AlcM en donen molta documentació fins a fi S. XV, no sembla haver perviscut gaire més. Però tingué ampla i més vividora parentela: cast. ant. *tajadero*, *-ador* (Ss. XIII-XIV, DECH v, 381b28-31); arag. ant. a. 1331 («un tabaque --- un tallador ---», inv., BRAE II, 552); oc. ant. *talhador* «sorte de plat ou assiette»; fr. ant. *taill(e)oir* «assiette sur laquelle on découpe la viande». Que, des del fr., passà manllevat a l'a.-al. mj. *teller*, i avui en al. és *teller* el nom normal de tot plat; encara en l'a. 1502, l'alemany suabià que havia après cat. (en zones molt occidentals de l'idioma) i féu el *Vocab. Cat.-Al.* trobà el mot viu i s'adonà de la correspondència de sentit: car en la llista d'atuals i estris de menjar i cuina, entre *caldera* i *cullere*, posa «tallador: teller» (lín. 1889). Talladoret, Lab. 1840. Talladora (certa obra teixidora, DAg.). «Talladorer, segle XV (?)», DAg.

Tallant adj. participial: «los carnicers ab los grans coltells degollaran los moltons --- e escorxaran, ab los coltells bé tallants, aquells», Lluïl (Do. Pu., § 99.11, Gili, 282); és tolerable, sobretot quan s'usa com a epítet anteposat, donar-li fem. *tallanta*: «veren llyutar dos enemics vaixells / --- / van per muntar-se les tallantes proes / --- / y roda com un carro 'l tro de guerra / ---», Atl. (Intr., 2a). En cat. occid. s'usa en lloc d'això *tallent*, *-enta*, p. ex. qualificant una falç, a Vall Ferrera («é una falsa mol talenta» Tor, 1932); «estisores, ganivets, tallents» Agramunt (DAg.).

Tallant m., per al coltell gros de cuina, de matedor etc. [1467, DAg.; 1431, AlcM], d'ús general a tot el domini: no sols en cat. central etc. sinó fins a Eiv. («*tayant*: trinchante», PzCabr.). D'emfàtic to d'estil i enèrgica expressió, com ens fa present la literatura popular: «gafa 'l bras de criatura - tallant a l'altra mà: / quan la mà li allargavan - el bras els fa petà» (MilàF, Romllo., 114B28, «li dóna un cop de tallant», vº E).

En gran poesia: «Colgades en sepulcres d'escuma les muntanyes, / de peus al fang, responen ab crits y gemegor / --- / Sota 'l tallant la víctima forceja, mes --- Ovella --- / apar que l'Àngel cride --- No 't calrà, no, estrebar / --- / qui tón tos camps d'aurífic velló, t'ha d'escorxar!», Verdager (Atl. v, 6a). I ell mateix, cantant el moment de més seny que ha tingut la Pàtria en els últims 400 anys, quan els traïdors la pagaven cara: «Via fora, via fora! / cridan, los tallants garfint, / --- / Via fora, via fora! / veu més alta los ho diu, / puix, nang-nang, lo coure s'alça, / en l'alt campanar del Pi. / Les portes cauen per terra / --- / Sols queda 'l dolent del Comte / --- / Ja al bell davant de sa casa / fan un crit de --- Via endins! / --- / essent lo pardal fugit / --- / més enllanet ja l'han vist: sis atop se n'hi ensopegan / --- / sis eynes de tall portaven, / les hi enforan totes sis / ---. / Part davall de Montjuich / --- / s'aixeca una creu de pi: / --- / a resar un pare-nostre / per qui fou nostre butxí» (Corpus de sang, 1640-1866, 24b). També a ell, és veritat, li costà car el cor patriòtic: l'odi hipòcrita i somrient, després els cops cruels dels seus interessats protectors episcopals i mamònics.

Tallanta (DAg.); tallantar [S. XVII, DAg.]; tallan-